

Vilket Uppsala vill vi egentligen ha?

Nätverksstad eller förtätning, folkomröstningen väcker frågan, skriver Per Hedfors.

Ska Uppsala fortsätta förtätas eller ska staden växa i kransorterna, frågar sig Per Hedfors.

Foto: Adam Wrafter

Debatt2024-04-30 06:45

[Per Hedfors, landskapsarkitekt \(AgrD\), Uppsala](#)

Det här är en debattartikel. Åsikterna i texten är skribentens egna.

Folkomröstningen väcker ödesfrågor. Hur ser en hållbar utveckling ut för boningarna på vårt begränsade jordklot? Inflyttningen till städer världen över är ett hot för överlevnad. Allt större kontinuum av bebyggelse leder till allt större ekologiska fotavtryck. Hur landar detta för oss i Uppsala?

Att förtäta staden är kortsiktigt. Att i stället skapa förutsättningar för attraktivitet på kransorter gör att vi kan undvika försämrade boendemiljöer och exploaterad jordbruksmark samtidigt som vi livar upp omgivande orter och ser dem som dotterorter stående alltmer på egna ben. Så skapar vi nätverksstaden.

Frågeställningen för folkomröstningen har fått kritik för sin komplexitet, mångtydighet och bristande precision. Förstår vi vad vi röstar på? Nätverksstaden, som hållbar strategi att navigera efter, bemöter fortsatt inflyttning och god boendekvalitet. Dessa kräver faktiskt utrymme och bör flätas samman med ett regionalt spårvägsnät för att reducera trafikens miljöbelastning.

För några år sedan pekade Boverket på ett nationellt behov av 700 000 nya bostäder. Ett nytt miljonprogram stod för dörren med andra principer för stadsbyggande än på 60- och 70-talet.

I stället för funktionalismens ideal om ljus, soligt och luftigt – en reaktion mot dåtidens trångboddhet, hade förtätning kommit på modet, närmast en återgång till det som funkisen undvek. Nya planer för Eriksberg är ett slående exempel.

Kommunen tog till sig Boverkets utmaning. Strävan efter fyrspar gav förutsättningar i förhandlingar med staten. Bergsbrunna valdes för läget vid stambanan i riktning mot Stockholms arbetsmarknadsregion och för behovet att koppla Gottsunda dit. Utan Gottsunda hade exploateringen fördelats annorlunda.

Folkomröstningen fokuserade inledningsvis på spårvägen, vilken planerades raka vägen mellan Gottsunda och Bergsbrunna igenom Årike Fyris. Kungsängsleden eller Flottsund är tveklöst bättre för att samla trafiken i befintliga stråk. Ytterligare infrastrukturella piskrapp genom Åriket innebär påtagliga risker för dricksvattenkvalitet, stadsnära beredskapsjordbruk, rekreation och så vidare.

Spårvägen uppfattas generera exploatering just i Bergsbrunna, men är sidoordnad eftersom Gottsundas läge styr. Av politiska skäl kommer folkomröstningen i stället att handla om valet av övergripande strategi: stadsförtätning eller nätverksstad. Ett regionalt spårvägsnät för en nätverksstad ska inte heller dras som piskrapp genom värdefull natur.

Folkomröstningen grundas i en utmattning av ständiga förtättningsprojekt som leder till splittrande motsättningar eftersom redan ianspråktagna områden ommöbleras med känslor av maktlöshet. Gällande detaljplaner upphör plötsligt att gälla. Omfattande grönområden tas i anspråk. Långsiktigheten går förlorad. Mindre justeringar så som in-fills behövs, men att fullständigt vända upp och ned på de förutsättningar som varit anledningen till att boende en gång valde att flytta exempelvis till Eriksberg, tyder på bristande respekt.

Den extrema förtätningen är föga förvånande ovälkommen av boende enligt forskningsstudier. Nätverksstaden kan avlasta huvudorten från invasiv exploatering.

Nätverksstadens dotterorter har en förankring i landskapet med en identitetsskapande historia att bygga vidare på. Flera utarmas idag och näringslivet där behöver bättre förutsättningar. Bergsbrunna betraktas i underlagen till folkomröstningen som del av huvudorten, men bör i stället ses som en del av nätverksstaden Stor-Uppsala tack vare avstånd, jordbruksmark och egen station.

Passar detta för folkomröstning? Nu är det ett faktum: hållbarare alternativ än endast koncentration, centralisering och utbredning av allt större urbana komplex som genererar växande ekologiska fotavtryck. Vi behöver värna jordbruk mellan tätorter och bygga kollektivtrafik.

Utmaningen är att kanalisera den osynliga handens förtättningsideal. A-lägen kommer alltid att nyttjas och genom bra kollektivtrafik kan a-lik lägen skapas på dotterorterna. Stadsförtätning kan med fördel fördelas till nätverksstad för att ge nytt liv på befintliga dotterorter.